

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Hallituksen esityksessä yleistukilainsäädännöksi esitetään säädettäväksi uusi yleistuki. Yleistuki olisi uusi työttömän työnhakijan perustoimeentuloa turvaava etuus. Yleistuki olisi tarveharkintainen. Työttömyysturvan rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi yleistukilaista ja peruspäivärahaa koskevista muutoksista johtuen.

Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi. Yhteen perusturvaetuuteen siirrytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä.

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työvoimaviranomaisen järjestämien työnhakukeskustelujen sisältöä ja järjestämistapaa muutettaisiin

työttömyyden pitkittyessä. Lisäksi työvoimapalvelujen järjestämisestä annettuun lakiin tehtäisiin yleistukilain säätämisestä ja työttömyysturvalain muuttamisesta aiheutuvat muutokset.

Esityksessä ehdotetaan, että yleistuen toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos. Yleistuen myöntäisi ja maksaisi Kansaneläkelaitos. Työvoimaviranomainen ja KEHA-keskus antaisivat

Kansaneläkelaitokselle työvoimapolitiittisen lausunnon yleistuen maksamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä.

Muutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.2.2026.

Yleisesti voidaan todeta, että työttömyysjärjestelmän yksinkertaistaminen on kannatettavaa. Hallituksen esityksestä yleistukilaista herää kuitenkin kuntien näkökulmasta useita keskeisiä kysymyksiä ja huolen aiheita. Hallituksen esityksestä on vaikea hahmottaa, mitkä ovat vaiheittain valmisteltavan yleistuen kokonaisvaikutukset kuntien rahoitusvastuuseen. Tällä hetkellä on valmistelussa ja lausuntokierroksella useita työvoimapalvelujen järjestämiseen ja niiden rahoitukseen vaikuttavia lainsäädäntömuutoksia. Hallituksen esitys työnhakijan palveluprosessista ja työnvälityspalvelun kehittämistä koskeva lainsäädännöksi (ns. TYKE-laki) oli lausunnolla helmi- maaliskuussa 2025. Tällä hetkellä lausuntokierroksella ovat yleistukilain esityksen lisäksi laki työttömyysturvalain muuttamisesta sekä toimeentulotukilain muutos. Alustavien tietojen mukaan kuntouttavan työtoiminnan lakia koskeva hallituksen esitys aktivointisuunnitelmia koskevaan yhteistyöhön liittyen on tulossa lausunnolle kesäkuussa.

Hallituksen esitykset sisältävät sekä joitakin kevennyksiä hallinnollisiin prosesseihin että lisätehtäviä työvoimaviranomaiselle. Hallinnollisten tehtävien kevennysten osalta on esitetty leikkauksia kuntien valtionosuusrahoitukseen. Valmistella olevien useiden lakiesityksen yhteisvaikutus työvoimaviranomaisen tehtäviin sekä kuntien rahoitusvastuuseen ja valtionosuusrahoitukseen jää kokonaisuutena epäselväksi. Edellä mainittujen lakiesitysten pohjalta tulisi tehdä yhteisvaikutusten kokonaisarviointi, joka huomioi sekä vaikutukset työvoimaviranomaisen tehtävien kokonaisuuteen että kuntien lakisääteisten työvoimapalvelujen rahoitukseen. Kunnilta ei tule vähentää valtionosuusrahoitusta, eikä lakimuutosten myötä kunnille saa kohdentua lisää rahoitusvastuuta. Tampereen kaupungin huolena on myös yleistuen lainsäädännön kokonaisuuden rahoitusvastuu ja sen jakaantuminen. Yleistuen lainsäädännön kehittämisen seuraavassa vaiheessa ei tule lisätä kuntien rahoitusvastuuta, esimerkiksi asumistukeen tai harkinnanvaraiseen toimeentulotukeen

kytkeytyn.

TE-uudistuksen tavoitteisiin sisältyi lainsäädännön sääntelyn keventäminen.

Työttömyysturvalakia, toimeentulotukilakia ja yleistukea koskevissa lakiesityksissä on kuitenkin merkittävästi muutoksia, jotka lisäävät työvoimaviranomaisen hallinnollista työtä. Tämä ei ole kannatettavaa. Hallinnollisten tehtävien sijaan resurssit tulee kohdentaa entistä tehokkaammin työvoimaviranomaisen ydintehtävään, työnvälitykseen, osaavan työvoiman saatavuuden ja yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen. Mikäli kunnille tulee lisätehtäviä lainsäädäntömuutosten myötä, tulee uudet tehtävät vastaavasti huomioida valtionosuusrahoituksessa.

Yleistukea koskevassa esityksessä esitetään muutoksia työnhakijan palveluprosessiin, työnhakukeskustelujen sisältöön ja järjestämistapaan, työnhakijan työttömyyden pitkittyessä. Kuten Tampereen kaupunki on ns. TYKE-lausunnossa ottanut kantaa, lainsäädännöllä ei tule tarkasti määritellä työnhakijan palveluprosessia, työnhakukeskusteluja, täydentäviä työnhakukeskusteluja, niiden sisältöä tai järjestämistapaa. Työvoimaviranomaisella tulee olla laaja harkintavalta asiakkaan palveluprosessin toteuttamisen osalta. Palveluprosessin tulee perustua asiaan palvelutarpeeseen. Kuntien tavoitteena on toteuttaa vaikuttavia työvoimapalveluja ja kuntien nykyinen rahoitusvastuu ohjaa jo itsessään toteuttamaan asiakkaille tarkoituksenmukaiset ja vaikuttavimmat palvelut. Kasvokkain toteutunut palvelu tai tiivis asiakkaan tapaaminen työvoimapalveluissa ei ratkaise asiakkaan tilannetta, jos palvelutarpeen ovat ensisijaisesti esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvveluissa ja näitä palveluita ei ole saatavilla. Sosiaali- ja terveystalvvelujen palveluvaje on tällä hetkellä merkittävä.

Tampereen kaupunki on lausunnossaan hallituksen esitykseen työnhakijan palveluprosessista ja työnvälityspalveluiden kehittämisestä koskevaan lakiesitykseen (ns. TYKE-laki) ottanut kantaa siihen, että työttömyysturvatehtävä tulisi kokonaisuudessaan siirtää maksajien, Kelan ja työttömyyskassojen vastuulle. Tämä mahdollistaisi työvoimaviranomaisen keskittymisen ydintehtävään, hallintoon ja sanktiojärjestelmän toimenpanoon ja seurantaan liittyvien tehtävien sijaan. Lainsäädännön sääntelyn keventämisen lisäksi lainsäädännön monimutkaisuutta tulee

vähentää. Tällä hetkellä lainsäädäntö on hyvin yksityiskohtaista monine poikkeussäännöksineen. Lainsäädännön monimutkaisuus kohdentaa työvoimaviranomaisen työtä hallinnollisiin tehtäviin, ydintehtävään eli työvälityksen, osaavan työvoiman saatavuuden, alkavan yritystoiminnan tukemisen ja yritysten toimintaedellytysten turvaamisen sijaan.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Yleistuen tarveharkinnassa tulisi huomioida vanhempien luona asuvan henkilön yleistuen määrää sen perusteella, mikä perheen taloudellinen tilanne todellisuudessa on. Vanhemmilta saadun taloudellisen tuen tulkinta voi aiheuttaa epätasa-arvoisuutta, sillä mahdollisen saadun avustuksen toteennäyttäminen voi olla käytännössä haasteellista. Tämän vuoksi tulorajoista tehty esitys voi aiheuttaa vääristymää kokonaistilanteen arvioinnissa. Vanhempien tulorajan nostaminen on sinällään kannatettavaa.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Hallituksen esityksessä yleistuesta todetaan, että palveluprosessiin esitetyt muutokset eivät vaikuta asiakastapaamisten määrään. Asiakastapaamisia tulisi entistä enemmän järjestää kasvokkain. Kasvokkaisten tapaamisten lisääminen on yleisesti kannatettavaa, mutta työvoimaviranomaisella tulisi olla laaja harkintavalta palveluprosessin toteuttamisen osalta sekä tapaamisten määrien että sisällön osalta. Kuntien nykyinen rahoitusvastuu ohjaa jo sinällään työvoimaviranomaisia toteuttamaan asiakkaiden palvelutarpeiden mukaiset ja vaikuttavat palvelut. Resurssit tulee kohdentaa tarkoituksenmukaisesti niiden asiakkaiden palveluun, jotka hyötyvät palveluista. Tällä hetkellä resursseja kohdentuu määrämuotoisiin asiakaskohtaamisiin tilanteissa, jotka eivät vastaa asiakkaiden palvelutarpeita. On myös huomioitava, että kasvokkaisesti tai tiiviisti järjestetyt tapaamiset eivät tuo ratkaisua asiakkaan tilanteeseen, mikäli asiakkaan palvelutarpeet ovat ensisijaisesti esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa ja näitä palveluja ei ole laadukkaasti saatavilla. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveyspalveluissa on merkittäviä palveluvajeita.

Hallituksen esityksessä todetaan, että yleistukilainsäädännön johdosta tehtävät

muutokset lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta voivat vaikuttaa niiden henkilöiden lukumäärään, jotka tulevat kuntouttavan työtoiminnan lain soveltamispiiriin. Nykyisin peruspäivärahaa saaneiden osalta muutos voi lisätä aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrää. Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan työnhakijan palveluprosessin sääntelyä tulee keventää ja työvoimaviranomaisen harkintavaltaa lisätä myös aktivointisuunnitelmien toteuttamisen osalta.

Aktivointisuunnitelmayhteistyötä koskevan lainsäädäntöä (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001) tulee keventää ja yksinkertaistaa. Pelkkä työttömyyden kestoon tai toimeentuloetuuden saamiseen liittyvä ohjautuminen aktivointisuunnitteluun on resurssien tuhlausta, koska kolmikantaisesti toteutetut suunnitelmat ovat raskaita toteuttaa ja sitovat paljon resurssia kaikilta osapuolilta. Aktivointisuunnitelmien (tai sitä korvaavan suunnitelman) laadinta nykyisellä kokoonpanolla tulisi rajata tilanteisiin, joissa asiakkaan yksilöllisen tilanteen pohjalta on tarpeen suorittaa sekä sosiaali- ja terveystalvelujen palvelutarvearvio että arvioida asiakkaan valmiudet osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Arvion aktivointisuunnitelman tarpeesta voisi tehdä joko työvoimaviranomainen tai hyvinvointialue. Aktivointisuunnitelmien, kuten myös työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun osalta tilanne on, että hyvinvointialueella ei ole osoittaa lakisääteisten yhteistyöhön riittäviä resursseja. Lainsäädäntömuutokset eivät voi perustua tavoitteisiin, joihin ei nykyisenkään tilanteen pohjalta ole riittäviä resursseja. Realistinen ratkaisu on, että resurssit suunnataan kohdennetusti tosiasiallisten palvelutarpeiden mukaiseen toimintaan, ei työttömyyden keston mukaiseen määrämuotoiseen palveluun.

Kuntouttavan työtoiminnan lainsäädännössä määritellään hyvin yksityiskohtaisesti mitä aktivointisuunnitelmaan tulee kirjata kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä, jos asiakas ohjataan kuntouttavaan työtoimintaan. Aktivointisuunnitelman laadintatilanteissa ei käytännössä ole mahdollista kirjata asioita tällä tarkkuustasolla. Kuntouttavan työtoiminnan paikan järjestäminen ja käytännön asioista sopiminen jää hyvinvointialueen edustajan

tehtäväksi yhdessä asiakkaan ja palvelutuottajan kanssa. Mikäli kirjausveloitteesta pidetään kiinni, aiheuttaa se yhden asiakasprosessin kannalta tarpeettoman aktivointisuunnitelman laadintatilaisuuden ja sitoo aiheetta kaikkien tahojen resursseja turhaan byrokratiaan. Yksityiskohtaiset tiedot työtoimintapäivistä, toiminnan kuvauksesta ja järjestämispaikasta voidaan hyvin kirjat hyvinvointialueen tekemään päätökseen kuntouttavasta työtoiminnasta.

- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**

Yleistuen tarveharkinta on peruspäivärahan saajille työttömyysetuuden heikennys, jolla Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan yhdessä toimeentulotukeen esitettyjen muutosten (VN/34692/2024) kanssa heikentää kohderyhmän taloudellista turvaa ja jolla on yhteiskunnasta syrjäyttäviä vaikutuksia.

Esityksessä todetaan, että kasvokkain toteutettavien työnhakukeskustelujen suora vaikutus pidempään yleistukea saaneiden kohdalla on lähtökohtaisesti todennäköisesti vähäinen ja voi parantaa vaikuttavuutta, mutta sillä ei arvioida olevan vähäistä merkittävämpää vaikutusta työllisyyteen. Jos asiakkaan pitkittynyt työttömyys johtuu määräaikaisesta tai pysyväisluontoisesta työkyvyttömyydestä tai sosiaalipalvelujen tarpeesta, vastuu asiakkaan tilanteen edistämisestä tulisi olla sosiaali- tai terveydenhuollolla, eikä työvoimaviranomainen pysty kasvokkaisilla tapaamisilla yksin edistämään asiakkaan työllistymistä ja vaikuttavuus jää heikoksi. Näihin tilanteisiin tarvitaan sosiaali- ja terveystaloudellista ja niiden resurssien lisäämistä. Sosiaali- ja terveystaloudellisten palvelujen saatavuus ei toteudu tällä hetkellä lakisääteisesti aktivointisuunnitelmayhteistyön eikä monialaisen työllistymistä edistävän palvelun osalta.

- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**

Yleistukilain esityksen 2 §:n 2 kohdan mukaan yleistukea maksetaan työnhakijalle, joka on taloudellisen tuen tarpeessa (tarveharkinta).

Yleistuen saamisen edellytykset vastaisivat tarveharkinnan osalta (odotusaika, vanhempien taloudessa asuvat nuoret) nykyisen työmarkkinatuen saamisen

edellytyksiä. Tämä tarkoittaa hallituksen esityksenkin mukaan, että peruspäivärahan saajien osalta yleistuki olisi monen kohdalla heikennys suhteessa nykyiseen työttömyysetuuteen. Hallituksen esitys, että tarveharkinta ei koske lapsilisää, toisen vanhemman elatusapua tai -tukea on kannatettava.

Yleistuen tarveharkinnan tulot huomioitaisiin nykyiseen tapaan yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saannissa ilman suojaosia. Pienen suojaosan sisällyttäminen edellä mainittuihin tukimuotoihin voisi tukea erityisesti vaikeimmin työllistyvien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien sosioekonomista asemaa ja kannustaa vastaanottamaan lyhyitä ja määräaikaista työtehtäviä, jolloin pienetkin työmahdollisuudet voisivat toimia polkuna pitempiaikaisiin työmahdollisuuksiin ja tukea osallisuutta työelämässä.

Hallituksen esityksessä vanhempien tulorajan nostaminen yleistuen tarvetta harkitessa on nykyisten työmarkkinatuen saajille parannus, mutta nykyisten peruspäivärahan saajille heikennys, koska nykyisessä peruspäivärahassa ei ole tarveharkintaa.

Yleistukilainsäädännössä puolison tulot eivät vaikuttaisi yleistuen tarveharkinnan tulorajaan, kuten nykyisessä työmarkkinatuen tarveharkinnassa. Tämä on Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan kannatettavaa.

Tampereen kaupunki esittää huolensa, että osalle työttömyysetuuden, erityisesti peruspäivärahan saajille yleistuki tuo mukanaan etuuden heikennyksiä.

Etuuksien heikennykset näkyvät tällä hetkellä esimerkiksi nuorten työllisyyspalveluissa nuorten tilanteiden vaikeutumisenä. Työllistymiseen ja toimeentuloon liittyvät epävarmuudet ovat muun muassa Tampereen kaupungin

hyvinvointikeskuksen (2021 -2025) mukaan heikentäneet kaupunkilaisten hyvinvointia.

- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)**

Työttömyysturvalain 2 luvun soveltaminen yleistukeen on kannatettavaa. Huomioitavaa on, että yleistuen saamisen edellytyksien täyttymisenä tulee olla työnhakijan

käytettävyys kokoaikatyöhön. Tällä hetkellä työttömyysetuuden saajiksi ohjataan esimerkiksi toimeentulotuen saajia, jotka eivät ole työkykyisiä, kokoaikatyöhön käytettävissä ja henkilöitä, jotka eivät kykene osallistumaan työvoimaviranomaisen järjestämiin palveluihin. Osa työttömyysetuutta saavista henkilöistä ei ole tällä hetkellä tosiasiallisesti työkykyisiä ja työvoimaviranomaisen keinoin autettavissa, vaan ensisijaisena palvelutarpeena ovat sosiaali- ja terveyspalvelut. Toimeentulotuki- ja työttömyysturvalainsäädäntöä ja sen soveltamista tulee yhtenäistää ja selkiyttää tältä pohjalta. Lausunnolla olevassa toimeentulotukilain hallituksen esityksessä (VN/34692/2024) esitetään muutettavaksi nykyisen toimeentulotukilain 2 a §:n 1 momentin 4 kohtaa. Muutosesityksen myötä lääkärin lausunto työkyvyttömyydestä ei enää riittäisi perusteeksi olla ohjaamatta henkilö kokoaikatyön hakijaksi ja työttömyysetuuden saajaksi. Tampereen kaupungin näkemys on, että kyseiseen voimassa olevaan pykälään ei tule tehdä muutoksia, vaan apulaisoikeuskanslerin (OKV/3065/10/2021) kannanottoa pykälän yksiselitteisestä tulkinnasta tulee noudattaa jatkossa. Tällä hetkellä työttömyysturvan saajiksi ohjataan ja työttömyysturvan saajina on merkittävän paljon henkilöitä, jotka eivät ole tosiasiallisesti työkykyisiä ja kokoaikatyöhön käytettävissä. Tämän kohderyhmän ensisijaisina palvelutarpeina ovat pääsääntöisesti sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuudessa on merkittäviä resurssivajeita, myös aktivointisuunnitelmayhteistyössä ja lakisääteisessä työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa. Kohderyhmän asiakkaat eivät ole pelkästään työvoimapalveluin autettavissa. Etuus- ja palvelujärjestelmien näkökulmasta ensisijaista onkin, että työ- ja toimintakyvyn arviointia monialaisena yhteistyötä resursoidaan nykyistä selvästi enemmän, asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti ja asiakkaat ohjataan palvelutarpeiden ja oikea-aikaisten palvelujen ja etuuksien piiriin sen sijaan, että asiakasohjausta tehdään systemaattisesti julkisen talouden säästötavoitteiden mahdollisen saavuttamisen kehyksessä ns. ensisijaisten etuuksien piiriin, joiden saamisen edellytykset eivät kuitenkaan tosiasiallisesti täyty. Kansaneläkelaitoksen ohjausta suoraan sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin työ- ja toimintakyvyn avioimiseksi tulisi siten tehostaa, työvoimaviranomaisen palveluihin

ohjaamisen sijaan.

Hallituksen esityksen mukaan (8 §) henkilöllä, joka ei ole Suomen kansalainen, ei olisi oikeutta yleistukeen, jos hänellä on oikeus ansiotyöhön tilapäisen oleskeluluvan

perusteella. Nykytilassa myös tilapäisellä oleskeluluvalla oleskelevat (ml. tilapäistä suojelua saavat ukrainalaiset) ovat työssäoloehdon täytyessä oikeutettuja peruspäivärahaan, vaikka oikeutta työmarkkinatukeen ei oleskeluluvan perusteella ole ollut. Esitetyn mukainen muutos tulisi todennäköisesti lisäämään

toimeentulotukimenoja niiden tilapäisellä oleskeluluvalla oleskelevien kohdalla, jotka eivät kuulu työttömyyskassaan ja ovat aiemmin työssäoloehdon täyttymisen perusteella olleet oikeutettuja peruspäivärahaan.

- Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)

Hallituksen esityksen mukaan Kansaneläkelaitos selvittäisi uutena tehtävää alle 18-vuotiaan nuoren oikeuden yleistukeen, kun nuori ei olisi suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Työvoimaviranomainen ei enää jatkossa antaisi työvoimapolitiittista lausuntoa asiasta. Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan esitys on kannatettava.

Hallituksen esityksessä jää epäselväksi ikäraja, mihin saakka vanhempien kanssa samassa taloudessa asuvan henkilön osalta vanhempien tulot vaikuttavat yleistuen tarveharkintaan. Asumismuodot ovat moninaiset. Määritteleekö yleistukea koskeva hallituksen esitys vanhemmille pysyvän elatusvelvollisuuden, mikäli asumismuoto on yhteinen?

Hallituksen esityksen mukaan yleistukea maksettaisiin 21 viikon odotusajan jälkeen. Odotusaika vastaisi nykyisen työmarkkinatukilain odotusaikaa koskevaa sääntelyä. Niillä yleistuen hakijoilla, joilla työttömyysturvalain työssäoloehto olisi täyttynyt eikä heillä olisi oikeutta ansiopäivärahaan, odotusaikaa ei jäisi asettavaksi tämän vähennyksen vuoksi. Tämä on kannatettavaa.

Yleistuen saamisen rajoituksia määrittelevässä 13 §:ssä viitataan työttömyysturvalain 3 luvussa säädettyihin etuuden saamisen yleisiin rajoituksiin. Tampereen kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että yleistuen saajiksi ei tule ohjata ja yleistuen saajina ei tule työttömyyden perusteella olla henkilöitä, jotka eivät ole tosiasiallisesti työkykyisiä ja kokoaikatyöhön käytettävissä. Toimeentulotuki- ja työttömyysturvalakia tulee tältä pohjalta yhtenäistää ja selkiyttää. Toimeentulotukilain nykyinen 2 a §:n 1 momentin 4 kohta tulee säilyttää ennallaan ja sitä tulee noudattaa asiakasohjauksessa ja sen arvioinnissa.

Yleistuen tarveharkinnan tulot huomioitaisiin nykyiseen tapaan yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saannissa ilman suojaosia. Pienen suojaosan sisällyttäminen edellä mainittuihin etuuksiin voisi tukea erityisesti vaikeimmin työllistyvien ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien sosioekonomista asemaa ja kannustaa vastaanottamaan lyhyitä ja määräaikaisia työtehtäviä, jolloin pienetkin työmahdollisuudet voisivat toimia polkuna pitempiaikaisiin työmahdollisuuksiin ja tukea osallisuutta työelämässä.

On kannatettavaa, että lapsilisää tai asumistukea ei huomioida tarveharkinnassa tulona. Myös vanhempien taloudessa asuvien työnhakijan vanhempien tulorajan nostaminen on kannatettavaa. Kannatettavaa on myös, että yleistuen omavastuuajan luettaisiin sairausvakuutuksen päivärahan ja kuntoutusrahan omavastuuajaksi sekä työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksetut päivät.

- Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)

Tampereen kaupungin näkemys on, että työttömyysturvatehtävät tulisivat siirtää kokonaisuudessaan työvoimaviranomaiselta maksajille, Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille. Työttömyysturvan siirrosta maksajille tulisi tehdä tarkempi selvitys mahdollisimman pikaisesti. Työvoimaviranomaisen tehtävänä olisi keskittyä työvoimapalvelujen järjestämislaissa määriteltyyn ydintehtävään, työnvälitykseen,

osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen, alkavan yritystoiminnan tukemiseen ja yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen.

- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

Yleistukilain esityksen 51 §:ssä säädetään yleistuen saajan kotikunnan rahoitusosuudesta. Hallituksen esityksen mukaan rahoitusosuudet vastaisivat nykyisten työmarkkinatuen ja peruspäivärahan rahoitusosuuksia, eikä työmarkkinatuen ja peruspäivärahan yhdistämisellä yleistueksi olisi vaikutusta rahoittajatahojen maksuosuuksiin. Tampereen kaupunki esittää huolensa valmisteilla olevien lakiuudistusten rahoitusvaikutusten kokonaisuudesta. Kuntien valtionosuuksiin esitetään leikkauksia, lakiesitysten työllisyysvaikutuksiin liittyy epävarmuuksia ja valtionosuusrahoituksen ja rahoitusvastuiden kokonaisuus on yhteisvaikutuksiltaan vaikea arvioida kuntatalouden vaikutusten näkökulmasta. Lakiesityksillä säädetään työvoimaviranomaiselle hallinnollisia lisätehtäviä, mutta lisätehtävien korvaavuudet valtionosuuteen jää kokonaisuutena epäselväksi. Koska yleistukilainsäädäntöä rakennetaan asteittain, on myös vaikea hahmottaa tulevan yleistuen rahoituksen kokonaisuutta kuntien näkökulmasta. Kuten edellä on todettu, Tampereen kaupungin huolena on myös yleistuen lainsäädännön kokonaisuuden rahoitusvastuu ja sen jakaantuminen. Yleistuen lainsäädännön kehittämisen seuraavassa vaiheessa ei tule lisätä kuntien rahoitusvastuuta, esimerkiksi asumistukeen tai harkinnanvaraiseen toimeentulotukeen kytkeytyen.

Tampereen kaupunki esittää käynnissä olevien lakiuudistusten (ns. TYKE-laki, yleistuki, toimeentulotukilain muutos sekä työttömyysturvalain muutos) yhteisvaikutusten arviointia työllisyysvaikutusten, normien purkamisen kokonaisuuden ja rahoituksen näkökulmasta. Kunnilta ei tule em. lakimuutosten myötä vähentää valtionosuusrahoitusta tai lisätä rahoitusvastuuta. Työvoimaviranomaisen hallinnollisia tehtäviä tulee keventää ja vapautuvat resurssit tulee ohjata työvoimaviranomaisen ydintehtävään, työnvälitykseen, osaavan työvoiman

saatavuuden turvaamiseen sekä alkavan yritystoiminnan tukemiseen ja yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen.

- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

Yleistukilain saamisen rajoitukset 11 §:ssä säädetään, että pykälän 4 momentin mukaan työnhakijalla ei olisi oikeutta yleistukeen hänen suorittaessaan asevelvollisuutta, siviilipalvelusta tai vankeusrangaistusta taikka hänen ollessaan sairaala- tai muussa tähän verrattavassa laitoshoidossa. Myöskään ollessaan estynyt olemasta työmarkkinoilla muun edellä mainittuihin rinnastettavan syyn takia työnhakijalla ei olisi oikeutta yleistukeen. Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan on myös tarpeen määritellä tarkemmin työmarkkinoilla estymisen syissä myös tilanteet, jolloin henkilöt eivät ole tosiasiallisesti työkykyisiä ja joilla on työkyvyttömyydestä lääkärin lausunto. Asiakkaita, jotka ovat sairauslomalla, mutta heillä ei ole oikeutta sairauspäivärahaan, on merkittävän paljon työnhakijoina, vaikka heidän ensisijainen palvelutarpeensa on pääsääntöisesti sosiaali- ja terveys- tai kuntoutuspalvelut. Työvoimapalveluilla tai TYM-palvelulla (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023) ei voida vaikuttaa ko. asiakkaiden tilanteeseisiin oikea-aikaisesti, vaan henkilöiden tulisi saada muuta etuutta työmarkkinoilla olon estymisen ajalta. Nykyisellään etuuslainsäädäntö pakottaa työmarkkinoilla terveysperusteisesti estyneen henkilön käynnistämään työnhaun työvoimaviranomaisessa, vaikka tosiasiallisesti palvelutarve on täysin muu, kuin työn saantia edistävät palvelut. Tämä lisää työvoimaviranomaisen turhaa työtä ja kuormittaa kuntien työttömyysetuuksien maksuosuuksia työttömyysjaksojen tarpeettomasti

pitkittyessä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon pitkien jonotusaikojen ja palveluvajeiden seurauksena. Nykyisellään Kansaneläkelaitoksella on käytäntönä vaatia toimeentulotukea saava henkilö käynnistämään työnhakunsa toimeentulotuen saannin ehtona, vaikka palvelutarve olisi ensisijaisesti muut palvelut, kuten sosiaali- ja

terveyspalvelut. Kyseiset terveydellisin perustein työhaun käynnistävät henkilöt joutuvat useimmiten ilmoittamaan etuuden saannin edellytyksenä olevansa käytettävissä työkykyään vastaavaan kokoaikatyöhön, joka ei todellisuudessa heidän palvelutarpeidensa perusteella ole realistista, eivätkä he käytännössä pysty vastaanottamaan kokoaikatyötä. Edellä mainituista syistä johtuen, Kansaneläkelaitoksen tulee noudattaa asiakasohjauksessaan nykyisen toimeentulotukilain 2 a §:n 1 momentin 4 kohtaa, jossa todetaan, että toimeentulotuen saajalla ei ole velvollisuutta ilmoittautua työnhakijaksi, mikäli hän on lääkärin toteaman sairauden vuoksi esteellinen vastaanottamaan työtä. Tampereen kaupungin näkemys on myös, että toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen yhteydessä kyseistä pykälää ei tule muuttaa toimeentulotukilaista annetun hallituksen esityksen mukaisesti (VN/34692/2024). Pykälä tulisi säilyttää ennallaan. Kansaneläkelaitoksen ohjausta suoraan sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin työ- ja toimintakyvyn avioimiseksi tulisi siten tehostaa, työvoimaviranomaisen palveluihin ohjaamisen sijaan.

- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta

Laissa työvoimapalvelujen järjestämisen 32 a §:ssä säädettäisiin työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisestä yleistuen saajalle. Pykälässä säädettäisiin keskustelujen sisällöstä ja toteuttamistavasta kasvokkain. Tampereen kaupunki on lausunnossaan hallituksen esitykseen työnhakijan palveluprosessista ja työnvälityspalvelun kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (ns. TYKE-lainsäädäntö) ottanut kantaa, että työvoimaviranomaisella tulisi olla laaja harkintavalta työnhakijan palveluprosessin ja erityisesti työnhakijan haastattelujen ja niiden sisällön osalta. Erilaiset keskustelutilaisuudet eivät sinällään työllistä työnhakijoita, vaan työvoimaviranomaisen tulee kohdentaa resurssit ja toiminta konkreettisiin ja vaikuttaviin palveluihin. Työvoimaviranomaisella tulisi olla mahdollisuus löytää parhaimmat ja vaikuttavimmat keinot työllistymisen edistämiseen. Kuntien nykyiset

rahoituskannusteet ohjaavat jo sinällään kuntia toteuttamaan ja kehittämään vaikuttavimmat toimet työnhakijoiden työllistymisen edistämiseksi. Kasvokkain tai tiiviisti toteutetut tapaamiset eivät myöskään ratkaise asiakkaan tilannetta tai työllistymistä, mikäli asiakkaan palvelutarpeet ovat ensisijaisesti esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen vaje palveluprosessissa on tällä hetkellä merkittävä.

Hallituksen esityksessä aktivointisuunnitelmia koskeva sääntely on monimutkainen kokonaisuus. Esityksen mukaan aktivointiehto tulisi voimaan myös nykyistä aiemmin ja koskisi jatkossa työmarkkinatukea saavien lisäksi myös peruspäivärahan

saajia. Esityksellä on työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueen työmäärään oleellisesti lisäävä vaikutus, sillä aktivointisuunnitelmia ei voida toteuttaa työvoimaviranomaisen toimesta ilman hyvinvointialueen osallisuutta. Jo nykyiselläänkin resurssit ovat liian vähäiset aktivointisuunnitelmien laatimiseen yhteistyössä.

Hyvinvointialue ei tällä hetkellä pysty resursoimaan aktivointisuunnitelmayhteistyötä tai monialaista työllistymistä edistävää yhteistyötä lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Hallituksen esityksellä nähdään olevan tilannetta entisestään heikentävä vaikutus.

Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan aktivointisuunnitelmayhteistyö tulisi kohdentaa palvelutarpeen mukaisesti, ei työttömyyden keston mukaan.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**

Tampereen kaupunki on lausunnossaan hallituksen esitykseen työnhakijan palveluprosessista ja työnvälityspalvelun kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (ns. TYKE-lainsäädäntö) ottanut kantaa, että työvoimaviranomaisella tulisi olla laaja harkintavalta työnhakijan palveluprosessin ja erityisesti työnhakijan haastattelujen ja niiden sisällön osalta. Hallinnollisen työn sääntelyn sijaan, työvoimaviranomaisella tulee olla laaja harkintavalta palveluprosessin sisällön toteuttamisen osalta.

Työvoimaviranomaisella tulee olla joustavat ja laajat mahdollisuudet toteuttaa ja kehittää asiakkaiden palvelutarpeisiin parhaiten soveltuvat palvelut.

Kuntien rahoituskannusteet ohjaavat jo sinällään kuntia toteuttamaan ja kehittämään vaikuttavimmat toimet työnhakijoiden työllistymisen edistämiseksi.

- **Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista**

Työhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisestä yleistuen saajille ei tule säätää erikseen lailla. Aktivointisuunnitelmien osalta lainsäädäntöä tulee keventää siten, että kolmikantainen yhteistyö työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja asiakkaan kesken toteutuu asiakkaiden palvelutarpeiden, ei työttömyyden keston perusteella.

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esityksen mukaan rahoitusosuudet vastaisivat nykyisten työmarkkinatuen ja peruspäivärahan rahoitusosuuksia, eikä työmarkkinatuen ja peruspäivärahan yhdistämisellä yleistueksi olisi vaikutusta rahoittajatahojen maksuosuuksiin. Tampereen kaupunki esittää huolensa valmisteilla olevien lakiuudistusten rahoitusvaikutusten kokonaisuudesta. Kuntien valtionosuuksiin esitetään leikkauksia, lakiesitysten työllisyysvaikutuksiin liittyy epävarmuuksia ja kuntien valtionosuusrahoituksen sekä rahoitusvastuun kokonaisuus on yhteisvaikutuksiltaan vaikea arvioida kuntatalouden vaikutusten näkökulmasta. Koska yleistukilainsäädäntöä rakennetaan asteittain, on myös vaikea hahmottaa tulevan yleistuen rahoituksen kokonaisuutta kuntien näkökulmasta. Yleistuen lainsäädännön kehittämisen seuraavissa vaiheissa kunnille ei tule kohdentaa lisää rahoitusvastuuta, esimerkiksi asumistukeen tai harkinnanvaraiseen toimeentulotukeen liittyen.

Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan lakiesityksen muutoksista seuraa hallinnollista lisätyötä työvoimaviranomaiselle. Tampereen kaupunki esittää käynnissä olevien lakiuudistusten (ns. TYKE-laki, yleistuki, toimeentulotukilain muutos sekä työttömyysturvalain muutos) yhteisvaikutusten arviointia työllisyysvaikutusten, normien purkamisen kokonaisuuden sekä kuntien valtionosuusrahoituksen ja rahoitusvastuiden näkökulmasta. Kunnilta ei tule em. lakimuutosten myötä vähentää valtionosuusrahoitusta.

Työvoimaviranomaisen hallinnollisia tehtäviä tulee keventää ja vapautuvat resurssit tulee ohjata työvoimaviranomaisen ydintehtävään, työnvälitykseen, osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen sekä alkavan yritystoiminnan tukemiseen ja yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen. Mikäli työvoimaviranomaisen tehtävät lisääntyvät, tulee

tehtävien lisääntyminen korvata valtionosuusjärjestelmän puitteissa.

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki takueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Yleistukilain esityksen mukaan viittaus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työmarkkinatukeen muutettaisiin koskemaan yleistukea. Tämä tarkoittaisi, että kuntouttavan työtoiminnan laki laajentuisi koskemaan ko. lainsäädännön mukaisesti nykyisin peruspäivärahaa saavia henkilöitä.

Kuten edellä on todettu, Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan aktivointisuunnitelmayhteistyötä koskevaa lainsäädäntöä (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001) tulee keventää ja yksinkertaistaa. Pelkkä työttömyyden kestoon tai toimeentuloetuuden saamiseen liittyvä ohjautuminen aktivointisuunnitteluun on resurssien tuhlausta, koska kolmikantaisesti toteutetut suunnitelmat ovat raskaita toteuttaa ja sitovat paljon resurssia kaikilta osapuolilta. Aktivointisuunnitelmien (tai sitä korvaavan suunnitelman) laadinta nykyisellä kokoonpanolla tulisi rajata tilanteisiin, joissa asiakkaan yksilöllisen tilanteen pohjalta on tarpeen suorittaa sekä sosiaali- ja terveystalvvelujen palvelutarvearvio että arvioida asiakkaan valmiudet osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Arvion aktivointisuunnitelman tarpeesta voisi tehdä joko työvoimaviranomainen tai hyvinvointialue.

Yleistuen esityksen vaikutukset kuntouttavan työtoiminnan lain soveltamisen laajentumiseen eivät siten ole kannatettavia. Aktivointisuunnitelmien osalta tilanne on tällä hetkellä se, että hyvinvointialue ei pysty resursoimaan lain edellyttämällä tavalla aktivointisuunnitelmayhteistyötä. Tästä syystä merkittävä määrä asiakkaista jää nykyisen lainsäädännön toteuttamisen ulkopuolelle. Hyvinvointialue ei ole näkemyksemme mukaan resursoimassa aktivointisuunnitelmayhteistyötä lakisääteiselle tasolle. Hallituksen esitys heikentäisi tilannetta entisestään. Ratkaisuna tilanteeseen on, että aktivointisuunnitelmayhteistyötä perustuisi sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelujen palvelutarpeeseen, ei työttömyyden keston.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksessä todetaan, että ko. pykälän muutoksilla ei olisi vaikutusta kuntien korvausten määrään eikä määräytymiseen nykytilaan verrattuna. Kuten edellä on todettu, Tampereen kaupunki esittää huolensa valmisteilla olevien lakiuudistusten rahoitusvaikutusten kokonaisuudesta. Yleistukilainsäädäntöä valmistellaan vaiheittain ja tästä syystä yleistuen kokonaisuuden rahoitusvaikutuksia kuntien talouteen on vaikea arvioida. Tampereen kaupunki esittää käynnissä olevien lakiuudistusten (ns. TYKE-laki, yleistuki, toimeentulotukilain muutos sekä työttömyysturvalain muutos) yhteisvaikutusten arviointia työllisyysvaikutusten, normien purkamisen kokonaisuuden sekä kuntien valtionosuusrahoituksen että rahoitusvastuiden näkökulmasta. Kunnilta ei tule em. lakimuutosten myötä vähentää valtionosuusrahoitusta eikä rahoitusvastuita tule lisätä. Tällä hetkellä lakimuutoksiin sisältyy valtionosuuksia vähentäviä elementtejä sekä toimeentulotukilain muutosesityksen myötä alle 25-vuotiaiden nuorten

osalta rahoitusvastuun täysimääräistä siirtämistä kuntiin. Alle 25-vuotiaiden toimeentulotuen rahoitusvastuuta ei tule kohdentaa 100 %:sti kuntiin. Kohderyhmän nuorten palvelutarpeiden keskiössä ovat sosiaali- ja terveystalvet, joten kunnilla ei ole keskeisten palvelutarpeiden mukaisten palvelujen järjestämistävastuuta. Sen sijaan rahoitusvastuuta tulee kohdentaa kunnan 50 %:n rahoitusvastuu lisäksi hyvinvointialueille palvelutarpeiden mukaisten palvelujen varmistamiseksi.

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoihteudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

4. Muuta lausuttavaa

Ei muuta lausuttavaa.

Teräs Tuija
Tampereen kaupunki - Pormestari Ilmari Nurmisen päätös 18.6.2025 § 82.
Lisätietoja lausunosta: Tarja Paulaniemi (tarja.paulaniemi@tampere.fi,
puh: 040 679 8954)